

driftede mig imidlertid ikke til at reise disse Spørgsmaal, eller til at bringe deres Droskelse ind i de offentlige Forhandlinger. Mine Grunde dertil vare følgende. Det forekom mig, at der i de Kræfter, som paa denne Maade ville komme i Bevægelse, var noget Uberegnetligt; jeg frygtede for, at den, som vilde sætte disse Kræfter i Bevægelse, let kunde komme til at blive — ikke disse Kræfters Fører, men disse Kræfters Træl (Hør!), at han let kunde komme i en saadan Stilling, at han enten imod sin Villie maatte gaae langt videre end til den Grændse, han fra først af havde sat sig, eller, selv om han havde Sjælekraft og Selyfornægtelse nok til at blive staaende der, hvor han havde besluttet at staae, dog ikke kunde forhindre, at Bevægelsen bortskyllede Rettens og Retfærdighedens Grændse (Hør!). Der var desuden en anden Betragtning, som for mig havde ikke mindre Bægt, den nemlig, at Forholdet mellem Godseier og Bønde havde udviklet sig tildeels paa en sædvanmæssig Maade. Medens det i en tidligere Tid var Godseierens Ret, at han kunde tvinge Bønden til at tage mod Gaarden, binde Sønerne til Godset, havde disse Forhold, deels ved Lovgivningen, deels under Indflydelse af den mildere Tidsaand, forvandlet sig til en Sædvane, ifølge hvilken Familien blev paa Godset, ifølge hvilken Sønnen næsten altid fik Faderens Gaard. Først var det Jorden, som holdt paa Bønden, senere var det Bønden, som holdt paa Jorden (Tscherning: Hør!). Saaledes havde Forholdet ad sædvanmæssig Veie udviklet sig, og jeg maatte da frygte for, at man let kunde forstyrre denne Sædvane, der allerede var noget rystet ved de hyppige Omsætninger af Godserne, hvilke Omsætninger igjen var en Følge af de opadgaaende Conjunctioner; jeg maatte frygte for, siger jeg, dette Forhold let kunde forstyrres, at man, ved at bringe Bevægelse ind i dette Forhold, let kunde komme til at berøve netop Bønden den Fordeel, som han havde af denne Sædvane, udenat man maatte paa den anden Side faae sig istand til ad Lovgivningens Veie at raade Bod paa de deraf navnlig for Bønden flydende Ulemper. Det var disse Grunde, som fornemmeligt bevægede mig, den-

gang disse Spørgsmaal bleve reiste, til ikke at indtræde i det Selskab, som dannede sig for at fremme disse Landboforholdes Udvikling. Kampen begyndte snart, Lidenskaben blussede stærkt op paa begge Sider; jeg for mit Bedkommende blandede mig saagodtsom ikke i Striden, jeg søgte, saavidt det stod til mig, at indvirke dæmpende og beroligende, jeg fremførte for Betragtningen en lang Række af alvørlige Lovbestemmelser, gennem hvilke man paa andre Steder havde søgt at ordne disse Forhold, og jeg søgte saaledes at bringe Regjeringen til selv at overtage Ordningen af disse Forhold, der, naar Kampen i lang Tid skulde fortsættes, let kunde medføre betydelige Ulemper. Da Forhandlingerne i Statsraadet i 1848 fandt Sted om Grundlovsudkastet, var det mit Dasse, at der i Udcastet var blevet optaget Grundtrækkene til Fæsteforholdets Ordning, for at Grundbestemmelserne for disse Forholds Ordning kunde faae den samme Uroffselighed som selve Grundloven. Dette mit Dasse og Forslag, gif imidlertid ikke igjennem. Jeg undesaae, at den nærværende Regjering skulde tage hele dette Forholds Ordning i sin Haand, og denne min Mening var begrundet, ikke alene deri, at jeg antog, at Regjeringen selv maatte indsee Nødvendigheden af dette Forholds Ordning, men ogsaa deri, at den nærværende Regjering havde udtalt sig paa en saadan Maade, at der var al Anledning til at troe det. Saaledes havde jo den forrige Indenrigsminister paa den grundlovgivende Rigsforsamling, til Svar paa en til ham stillet Interpellation den 22de Novbr. yttret: „Saa er det og den nærværende Regjerings Afgt, at udarbejde Udcast til Lov om de private reelle Byrders Afløsning imod tilsvarende Erstatning, og om det for et stort Antal af Landets Bøndergaarde bestaaende Fæsteforholds Afløsning mod retfærdigt og billigt Bederlag“. Saaledes lod den udtryffelige Erklæring, som blev afgivet af den forrige Indenrigsminister. Han ilede ogsaa med at indfri delte af ham saaledes paa Regjeringens Vegne givne Løfte; thi han nedsatte en Landbocommission og foreslagde denne et Forslag til Forholdets Ordning. Jeg tør vel antage, at den forrige Indenrigsminister i en saa vigtig og gennemgribende